

Zaterdag 23 september 1916 – ochtendeditie

Havre, 22 september. De Belgische ministerraad heeft heden besluiten genomen omtrent de inrichting van de veiligheidsdienst voor het leger, terugzetting in rang van militairen, misdrijven en overtredingen tegen de veiligheid van de staat, het verblijf in België van vreemdelingen en personen van vreemde afkomst. Voorstellen omtrent vervallenverklaring van de Belgische nationaliteit en omtrent maatregelen, door de bezettende macht genomen, zijn opnieuw commissoriaal gemaakt.

De politie van Sas van Gent heeft een vreemde vrouw aangehouden, die verdacht wordt van spionage. Zij mocht vrij België in en uit gaan en scheen in verbinding te staan met Duitse militairen.

Belgische Boerenbond

Leuven, 18 september 1916.

Geachte heer hoofdredacteur,

Uw correspondent van het Luikerland, die zo aanschouwelijk de zware hengsten en de forse merries van Haspengouw beschrijft, en zo boeiend weet te vertellen over het landbouwbedrijf in zijn streek, werd nochtans over de Leuvense Boerenbond en zijn strekking verkeerd ingelicht. In het ochtendblad van 10 september deelde hij over deze inrichting enige gegevens mede die een terechtwijzing behoeven. Ofschoon de Boerenbond niet gewoon is zijn tijd te besteden aan polemieken, nemen we ditmaal toch de vrijheid u om een klein plaatsje in uw geëerd blad te vragen.

Uw correspondent meent ten eerste dat onze regering de boerengilden en de Boerenbond ondersteunt: geldelijk, bedoelt hij;

reeds in het nummer van 27 maart gaat het over: “al de hulp uit de rijkskas, miljoenen zwaar ...”

Ziehier de waarheid desaangaande: de herverzekeringen van het vee, de landbouwpaarden, enz. bekomen ruime toelagen; maar de herverzekeringen zijn provinciaal ingericht; ze staan buiten de Boerenbond en hebben geldelijk noch anders met hem iets gemeens. Het zuivelconsulentschap, met inspectie der zuivelfabrieken, geniet een jaarlijkse toelage van 25 F per aangesloten zuivelfabriek; maar de ontoereikendheid ervan loopt in het oog, zo deze dienst over het nodig technisch personeel: scheikundige, inspecteur, enz. wil beschikken en ook maar één bezoek in het jaar wil laten brengen aan iedere melkerij. Dezelfde toelage wordt geschonken voor de spaar- en leenkassen (boerenleenbanken) bij de Middenkredietkas (Centrale Boerenleenbank) aangesloten. Maar hier vooral is zij onvoldoende om de kosten van de inspectie te dekken, vermits de acht inspecteurs met de controle der boerengilden en der spaar- en leenkassen belast, ruim de helft van hun tijd aan deze laatste besteden.

Nu worden trouwens die subsidies niet speciaal aan de Boerenbond en zijn instellingen verleend: elk zuivelconsulentschap, elke middenkredietkas kan ze genieten; de niet-katholieke boerenleenbanken hebben er volle recht op, evenals de niet-katholieke herverzekeringen hun aandeel krijgen.

Dat is nu alles? Neen, we vergeten nog een kleinigheid. Nu en dan liet het departement van landbouw en vooral het tuinbouwambt door onze tussenkomst een reeks lessen of technische voordrachten geven, waarop telkens niet enkel de leden van onze verenigingen, maar al de land- en tuinbouwers van de gemeente werden toegelaten. Doch de Boerenbond gaf honderdmaal meer lessen en voordrachten voor eigen rekening. Voor het overige vroeg de

Boerenbond de regering nooit om een cent, noch ontving hij van haar een rode duit; zijn aangesloten boerengilden evenmin.

De correspondent zegt ten tweede: “De Boerenbond vermeldt in zijn standregels dat al wie wil toetreden ... katholiek moet zijn ... Katholiek betekent klerikaal.”

De Boerenbond schrijft enkel in zijn standregels de verplichting: “de godsdienst, het huisgezin en de eigendom als de grondslagen der samenleving te erkennen en te handelen volgens deze overtuiging”; dezelfde tekst komt weer in de statuten van de plaatselijke boerengilden.

Aan politiek doet de Boerenbond niet; maar hij is katholiek in de godsdienstige zin van het woord: dit recht zal hem toch niemand ontzeggen! Volkswerken zonder politieke of godsdienstige strekking gaan overigens in België niet op.

De invloed van de geestelijken in onze verenigingen is inderdaad onloochenbaar; maar het is voor een merkelijk deel aan die invloed te danken, zo onze beweging het vertrouwen van de boeren mocht genieten en haar opzet kon doorvoeren.

Het opstel verwijt ten derde aan de Boerenbond, dat hij niets deed om de boeren te verdedigen tegen de aanvallen van de pers.

Op dit ogenblik zijn de verhoudingen tussen boeren en stedelingen zo verward, dat veel redeneren boter aan de galg zou zijn. Zo menen wij het.

Wel stuurden we een antwoord aan sommige bladen; maar hoewel in zeer gematigde woorden opgesteld, vonden de stukken enkel de weg naar de scheurmand. Veel tijd hebben we daar toch niet aan besteed.

Wel maakte onze hoofdraad een manifest op, dat in de “Nieuwe Rotterdamsche Courant” van 7 juni ll. avondblad verscheen, en werd het manifest der algemene vergadering van 12 juni aan de pers medegedeeld.

Maar we hebben er vooral aan gehouden een onderzoek te beginnen over de wezenlijke toedracht der zaak, om te trachten een woord van spreken te hebben na de oorlog en dan de uitslagen te kunnen voorleggen ter bevoegder plaatse. Het is immers, vooral na de oorlog, dat zware maatregelen tegen de boeren zullen hoeven afgeweerd. Of we in dat onderzoek voldoende zullen slagen om met een ernstige verdediging voor de dag te komen, kan maar blijken na volledige afloop der gebeurtenissen en bezwaarlijk vooruit worden bevestigd. In ieder geval is het onze besliste overtuiging, dat enkel op die manier degelijk werk kan worden verricht.

Tenslotte schijnt uw correspondent het verkeerd te vinden dat onze Centrale Boerenleenbank zoveel geld in deposito heeft ontvangen tijdens de oorlog: wel 45 miljoen in 1915 allen, zo meent hij! Daarmee kan de Boerenbond later de “Heilige oorlog” beginnen!

Het cijfer is een beetje overdreven: het jaar 1915 vermeerderde met 6.200.000 F het totaal der deposito's bij de Middenkredietkas in bewaring. Die 6 miljoen komen voort van onze 437 plaatselijke kassen, die 28.000 leden tellen.

Nu wenste ik wel te weten, wat er in te laken is, dat de Centrale Boerenleenbank aan haar aangesloten kassen en door deze aan de boeren de gelegenheid bood hun beschikbaar geld te beleggen. Deed ze integendeel niet eenvoudig haar plicht! Bewees ze niet een gewichtige dienst aan de boeren? En het was een uiterst lastig en delicaat vraagstuk herbeleggingen te vinden, die haar in staat stelden voor deposito's op zicht 3 % uit te keren – meer dan enige andere

bank – en toch de nodige liquiditeit te behouden; temeer daar het gestorte voor een merklijk deel te gelde gemaakt bedrijfskapitaal was dat de boeren wellicht kort na het eindigen van de oorlog zullen terugvragen.

De gestorte gelden dienen op de eerste plaats om aan de leden die krediet verlangen, te worden uitgeleend: maar in de tegenwoordige omstandigheden gaat er niet veel weg in die richting. Het overige wordt belegd met de grootst mogelijke waarborgen, groter zelfs dan het in gewone banken gebruikelijk is: hoofdzakelijk waardepapieren van allereerste gehalte, hypothecaire plaatsingen op zeer korte termijn, enz.

Dat doet de Middenkredietkas van de Boerenbond met de haar toevertrouwde gelden, evenals de middenkredietkassen van alle landen doen. Zo handelde ze voor de oorlog, zo wil ze na de oorlog voortgaan. Ze zal er zich wel voor wachten een cent te besteden voor een ander doeleinde. Deed ze ermee aan politiek, zoals het hier bedoeld artikel veronderstelt, dan zou ze een onvoorzichtigheid begaan, die haar naar de afgrond kan leiden. Ten andere, enkel beleggingen door de algemene vergadering aangeduid, zijn haar toegelaten, en aan die algemene vergadering wordt daarover jaarlijks verslag uitgebracht.

We danken u op voorhand, geachte heer hoofdredacteur, voor uw bereidwilligheid en bieden u de verzekering van onze hoogachting.

De Secretaris Generaal
E. Luytgaerens

Het in beslag nemen van 600.000.000 mark in de Belgische banken.

Met betrekking tot het in beslag nemen van de kasmiddelen van de Belgische banken – 600 miljoen mark – in het bezette gebied, is door

de heer A. van de Vijvere, Belgisch minister van financiën, de volgende verklaring afgelegd:

“Die inbeslagneming betekent niet meer of minder dan dat de Duitsers, die de Belgen reeds hun voorraden ontnomen hadden door middel van opeisingen, hun nu ook de papieren marken afgenomen hebben, welke Duitsland daarvoor betaald had.

Om de opstapeling van deze grote som Duits geld bij de Nationale Bank te begrijpen, is het nodig, zich de maatregelen, die de Duitsers genomen hadden, te herinneren. De Duitse administratie had bij de aanvang van de bezetting, de gedwongen koers van de mark tegen 1,25 F opgelegd. Al heeft zij de voorraden grondstoffen, als textiel, metaal, bouwhout, rubber, werktuigen, voedingsmiddelen, kortom, al wat enige waarde en enig nut opleverde, opgeëist, zij heeft niet alles betaald, op verre na niet, maar wanneer zij betaalde, deed zij het uitsluitend door middel van markpapier. Daarenboven hebben vele buitenlanders, die nog in de schuld stonden bij de Belgen, geprofiteerd van de gedwongen markenkoers, om hun schulden in marken en niet in franken af te lossen. De dragers van al dit Duitse papiergeld hebben het gedeponeed bij hun banken en aldus hebben zij tenslotte honderden miljoenen marken bij de Nationale Bank gedeponeed.

Indien de Belgen, de particuliere banken en de Nationale Bank geen onmiddellijke bestemming gevonden hebben voor deze marken, ligt de schuld aan de maatregelen, die de Duitsers te dien einde genomen hebben. Inderdaad hebben de Duitsers de uitvoer van waarden uit België verboden, en, zelfs voor hun bevoorrading aan brood, mochten de Belgen het niet beproeven de betaling te laten geschieden bij middel van hun Duitse papieren geld. Daarenboven eisten de Duitsers dat de storting van de maandelijksse oorlogscontributie van 40 miljoen frank grotendeels in franken zou

geschieden. Tenslotte waren de handel en nijverheid geheel stilgelegd en zo konden de Belgen niets anders doen dan hun geld in de kassen der Bank te laten liggen.

Voor enige maanden namen de Duitsers deze toestand, die zij zelf verwekt hadden, als voorwendsel om te beproeven aan de Belgen te ontnemen wat zij hen tot dusver betaald hadden. Zij verzochten de bestuurders van de Bank om hun kasmiddelen naar Berlijn bij de Rijksbank over te brengen tegen een rente van 4 procent.

De economische redenen, die aangehaald werden om deze eis te wettigen, waren niet vrij van hypocrisie. Feitelijk was dit een arbitraire en voorbedachte daad: nadat Duitsland er door zijn eigen maatregelen toe bijgedragen had, dat de voorraad merken zich opstapelde, beweerde het er beslag op te mogen leggen, juist vanwege die opstapeling. Het was tevens een onrechtvaardige dwang, want de kasmiddelen kwamen voort uit deposito's en stortingen op lopende rekening, onderworpen aan uitkeringen op zicht en op korte termijn. Bovendien moest de Bank zorg dragen lopend geld gereed te houden, dat, ten gepaste tijde, ten dienste kon gesteld worden van de handel en de nijverheid in België. Wilde de Bank integendeel een eenvoudige erkenning van de Rijksbank aanvaarden, dan zou zij gedwongen zijn op de terugbetaling te wachten tot op het ogenblik, waarop het aan de Duitsers zou believen de uitkering te doen, en zonder zelfs de formele garantie te bekommen, dat de afgeleverde merken zouden uitgekeerd worden tegen de door de Duitsers opgelegde koers van 1,25 F.

De Nationale Bank weigerde deze eisen in te willigen. De Duitse autoriteiten maakten daarna gebruik van bedreigingen en lieten een van de directeurs van de Nationale Bank, de heer Carlier, aanhouden en naar Duitsland vervoeren, zonder een schijn van veroordeling. De Bank bleef weigeren en er bleef de Duitsers niets over dan de brutale

macht te gebruiken om zich meester te maken van het particulier eigendom. Welke procedés zij daarbij ook gebruikt hebben, de daad der Duitse autoriteiten blijft toch, na het optreden tegen de personen in België, een aanval op het openbaar krediet en de economische belangen van het bezette gebied: zulke misbruiken van macht worden afgekeurd door de natuurlijke eerlijkheid evengoed als door het volkenrecht.

Morris Hillguit, een Amerikaans socialist, heeft aan de New York Times geschreven dat er bij het sluiten van de vrede geen schadeloosstellingen behoren te worden geëist.

Daar komt Vandervelde, Belgisch minister van staat, in hetzelfde blad tegen op. "Zou er", vraagt hij, "aan het recht worden voldaan, wanneer de schenders van Belgisch grondgebied bij het einde van de strijd met oorlogseer mochten wegtrekken, met achterlating van lege fabrieken, 20.000 vernielde huizen, een tot 2 miljard verhoogde openbare schuld, een geplunderd Dinant, een verbrand Visé en Dendermonde, de verwoeste universiteit van Leuven, de in puin gelegde kerken en gedenktekens van Vlaanderen ...? Neen, dit zou al te genadig zijn. Ik ben, als Hillguit, socialist, doch zal nimmer afstand doen van onze aanspraak om recht te vragen voor het gemarteld België".

Zaterdag 23 september 1916 – avondeditie

Belgische kinderen.

De 135 Belgische kinderen, die door de zorgen van de afdeling Vlissingen van de vereniging Gezondheid voor het Kind zijn verzorgd, zullen zaterdag 30 dezer naar België terugkeren. Dinsdag 3 oktober

zullen weer ongeveer 200 kinderen uit België te Vlissingen aankomen.

Wij ontlenen het volgende aan de (Belgische) Legerbode:

De London Gazette, de Engelse officiële Moniteur, heeft vorige zaterdag als bijvoegsel een lijst van twintig officieren, onderofficieren en soldaten medegedeeld, aan wie zijne majesteit koning George V het Victoriakruis heeft verleend, als beloning voor hun daden van hoge moed.

Op deze lijst vindt men de naam van kapitein (dienstdoende als luitenant-kolonel), Adrien Carton de Wiart, neef van onze minister van justitie, van mgr. Carton de Wiart en van Ridder Ed. Carton de Wiart.

Dit hoogste ereteken werd hem, volgens de Gazette, verleend voor zijn zeer merkwaardige moed, zijn kalmte en vastberadenheid gedurende de moeilijke krijgsv verrichtingen van zeer lange aard. Het was, in grote mate, door zijn ontembare moed en door zijn bezielend voorbeeld, dat een ernstige tegenslag vermeden werd. Hij toonde de grootste wilskracht en de beste moed om onze aanval te besturen; nadat drie bataljonscommandanten gewond waren, nam hij hun bevel over en zorgde ervoor dat het veroverd terrein ten allen koste kon behouden blijven. Meermaals stelde hij zich bloot bij het inrichten van de stellingen en de bevoorradingen terwijl hij stoïcijns door het allergeweldigste spervuur trok. Zijn dapperheid was een bezieling voor al de anderen.

Kapitein Adrien Carton de Wiart is te Brussel geboren in 1880 en is de oudste zoon van wijlen Leon Carton de Wiart, advocaat te Caïro. Na zijn studies te hebben gedaan in het Balliol college van Oxford, nam hij dienst als eenvoudig soldaat in het Zuidafrikaans leger, waar

hij tweemaal werd gewond; vervolgens trad hij in het regiment der Dragon Guards.

Deze prachtige soldaat, die bovendien een uitstekend polospeler is en zich meermaals in de steeple-chases onderscheidde, diende, drie jaar geleden, met de graad van adjudant in de Gloucestershire Yeomanry. In juni 1914 bevond hij zich met de Engelse troepen in Somaliland, en verloor er een oog.

Met deze oorlog zagen wij hem in Vlaanderen, waar hij, als slachtoffer van zijn dapperheid, zich een hand moest laten afzetten, na van de Engelse regering het Distinguished Service Order te hebben verkregen; de Koning der Belgen verleende hem de Leopoldsorde en het Oorlogskruis.

Een wonde aan het hoofd ontnemt hem heden de hoop, weldra terug in werkelijke dienst te treden.

De Toorts bevat veel over de vervlaamsing van de Gentse Hogeschool. Zo schrijft het blad, dat men ten onrechte heeft getracht de betekenis van de manifesten van de Vlaamse Hogeschoolbond en van de Vlaamse Katholieke oud studenten te verkleinen door te zeggen dat bekende kunstenaars, letterkundigen en politici ze niet hebben getekend, zoals Verriest, Streuvels, Pol de Mont. Maar, zegt het blad, "dat talrijke kunstenaars, geletterden en politici geen deel uitmaken van de Hogeschoolbond, ligt enkele hieraan, dat de Hogeschoolbond uit de aard van de zaak een lichaam is, uitsluitend bestaande uit hogeschool-gediplomeerden, evenals natuurlijk de Vlaams Katholieke oud studentenbond alleen de katholieke oud hoogstudenten onder zijn leden telt.

“Dat de talrijke flaminganten, die in Frankrijk of Engeland verblijven, in de onmogelijkheid verkeren, hun goedkeuring openlijk te verlenen, behoeft geen betoog.

“Thans vernemen wij, dat door de Hogeschoolbond is besloten, het manifest ook ter ondertekening voor te leggen aan niet-gedoctoreerden. Letterkundigen, kunstenaars, en al wie Vlaanderens cultuurwaarde verrijken, zullen, voor zover als in de huidige omstandigheden mogelijk is, gelegenheid krijgen, hun ingenomenheid met de onmiddellijke vervlaamsing te betuigen. Dit op verzoek van honderden flaminganten.

“Het wordt bevestigd dat priester dr. J. de Cock, hoogleraar te Leuven, en prof. J. Persijn, hoogleraar te Gent, de wens hebben te kennen gegeven om het manifest voor de onmiddellijke vervlaamsing te ondertekenen, hetgeen thans is geschied.”

Dr. Claus te Antwerpen, redacteur van het Geneeskundig Tijdschrift voor België, heeft aan de Antwerpse correspondent van de Toorts een schriftelijk antwoord gegeven op een vraag om een interview. Daaraan ontlene wij:

“Wat mij heeft aangezet het professorschap te Gent te aanvaarden, onder de huidige omstandigheden, en welke houding ik denk, dat de Belgische regering tegenover de vervlaamsing en tegenover de professoren zal innemen? Ik heb aanvaard, omdat ik sedert jaren ten volle doordrongen ben van de volstrekke noodzakelijkheid der volledige vervlaamsing en hervorming van de hogeschool van Gent, en dat ik niettemin overtuigd ben van de radicale machteloosheid van onze regering die vervlaamsing uit te werken, zelfs bij de veronderstelling, dat zij er voor voelde, hetgeen helaas niemand kan bewijzen.”